

ใบความรู้

เรื่อง พัฒนาการทางด้านสังคมของภูมิภาคเอเชียใต้

ภูมิภาคเอเชียใต้มีผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประชากรมีความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน กระแสวัฒนธรรมหลักที่มีอิทธิพลต่อวิถีของประชากรส่วนใหญ่ในเอเชียใต้คือวัฒนธรรมอินเดีย โดยมีจารีตทางวัฒนธรรมของอิหร่าน อาหรับและตุรกี ซึ่งขยายมาจากทางตะวันตกได้ผสมผสานกัน เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมอิสลามในดินแดนเอเชียใต้

ความเจริญทางอารยธรรมของเอเชียใต้มีรากฐานมาจากศาสนาทั้งที่กำเนิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้ ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระพุทธศาสนา ศาสนาเชน และศาสนาอิสลามที่มาพร้อมกับชาวมุสลิมเมื่อเข้ามาปกครองอินเดีย ศาสนาและลัทธิดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนจนถึงปัจจุบัน

๑. ยุครุ่งเรืองของศาสนาพราหมณ์

ภายหลังจากที่ชนเผ่าอารยันได้อพยพและตั้งรกรากอย่างมั่นคงในดินแดนเอเชียใต้แล้ว ก็เริ่มมีการก่อตั้งอาณาจักรขึ้นในบริเวณทางตอนเหนือของอินเดีย ลักษณะเป็นนครรัฐอิสระกระจายตัวบริเวณลุ่มแม่น้ำคงคา มี “ราชา” เป็นผู้ปกครอง ในยุคนี้เรียกว่า **ยุคมหากาพย์** (๑,๐๐๐-๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล) เพราะปรากฏหลักฐานที่สำคัญอันแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของชาวอารยัน คือ **มหากาพย์มหาภารตะ** เป็นสงครามกลางเมืองที่ทุ่งกุรุเกษตรระหว่างตระกูลปาณฑพและเกาฬ มีการสอดแทรกบทบาทหน้าที่ของคนที่อยู่ในสังคมดังปรากฏใน **ภควัทคีตา** สอนให้คนทำหน้าที่ของตนในสังคมให้ครบถ้วน และ**มหากาพย์รามายณะ**

มหากาพย์รามายณะ
ที่มา : <https://1th.me/gCZQ1>

ที่สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งชั้นวรรณะ การขยายอาณาเขตของอารยันไปทางตอนใต้และทำสงครามปราบชาว ดราวิเดียน

ในยุคนี้เป็นยุคที่ศาสนาพราหมณ์มีความเจริญเป็นอย่างมาก โดยได้พัฒนาจากความเชื่อดั้งเดิมของชาวอารยันในการนับถือพระเจ้าหลายองค์ โดยเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ คือ **พระศิวะ**หรือ**พระอิศวร**เป็นเทพเจ้าที่มีอำนาจสูงสุด **พระวิษณุ**หรือ**พระนารายณ์**ซึ่งจะอวตารลงมาเกิดในโลกมนุษย์เพื่อดับทุกข์เข็ญ และ**พระพรหม**ผู้สร้างโลก พราหมณ์เป็นผู้ที่ติดต่อกับเทพเจ้าได้ด้วยการประกอบพิธีกรรมและร่ายบทสวดมนต์บูชาเทพเจ้าตามคัมภีร์พระเวท ดังนั้นจึงมีบทบาทสำคัญในสังคมอินเดีย อนึ่ง ศาสนายังสอนให้คนยอมรับเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ทำให้ชาวอินเดียยอมรับชะตากรรมของตนในโลกปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงการดำรงอยู่ในวรรณะที่ถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด แล้วมุ่งทำความดี

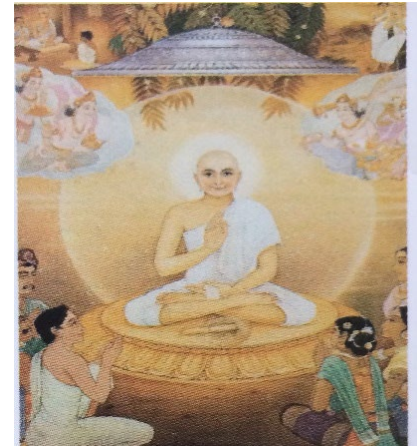
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
นับถือเทพเจ้า ๓ องค์
• พระพรหม ผู้สร้างโลก (ตรีมุรติ)
• พระศิวะหรือพระอิศวร ผู้ดูแลโลกและชีวิตมนุษย์
• พระวิษณุหรือพระนารายณ์ ผู้รักษา

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม, ศธ. สพฐ., พ.ศ. 2561, หน้า 139

เพื่อจะได้หลุดพ้นจากวิภวสังสาร จึงนับว่าศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการหล่อหลอมความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวอินเดียมาก

๒. กำเนิดพระพุทธศาสนาและศาสนาเซน

ในช่วงเวลาเดียวกับที่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ได้มีศาสนาถือกำเนิดขึ้นอีก ๒ ศาสนา คือ **พระพุทธศาสนา**อันมีศาสดาคือ **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ถือกำเนิดเมื่อประมาณ ๕๘๐ ปีก่อนคริสตกาล และ**ศาสนาเซน**อันมีศาสดาคือ**พระมหาวิระ** ถือกำเนิดเมื่อประมาณ ๖๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ทั้งสองศาสนามีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น การคัดค้านพิธีกรรม

พระมหาวิระ

ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม, ศธ. สพฐ., พ.ศ. 2561, หน้า 139

คล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น การคัดค้านพิธีกรรม ความเชื่อและการแบ่งวรรณะในศาสนาพราหมณ์ แต่ก็มีข้อปฏิบัติที่แตกต่างกัน คือ พระพุทธศาสนาจะเน้นการฝึกปฏิบัติทางจิตและการใช้ปัญญาพิจารณาเพื่อให้ถึงความหลุดพ้นสูงสุด คือ พระนิพพาน ส่วนศาสนาเซนสอนให้ทรมาณหรือละทิ้งความเอาใจใส่ต่อร่างกาย เพื่อให้จิตใจบริสุทธิ์ จุดประสงค์คือ เพื่อให้หลุดพ้นจากกรรมคล้ายกับพระพุทธศาสนา ในช่วงประมาณ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ดินแดนอินเดียได้ถูกชาวต่างชาติเข้ารุกรานคือเปอร์เซียและกรีก โดยเฉพาะกองทัพกรีกซึ่งนำโดยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้เข้ารุกราน ทางตอนเหนือของอินเดียในช่วง ๓๒๖ ปีก่อนคริสตกาล ทำให้อินเดียได้รับอิทธิพลจากกรีก เช่น ศิลปะแบบกรีก ซึ่งปรากฏเป็นพระพุทธรูปแบบแรกของพระพุทธศาสนา

พระพุทธรูปแบบคันธาระ

ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม, ศธ. สพฐ., พ.ศ. 2561, หน้า 139

เมื่อ ๓๒๑ ปีก่อนคริสตกาล พระเจ้าจันทรคุปต์ได้รวบรวมกำลังพลขับไล่กองทัพกรีกออกไป สถาปนาราชวงศ์โมริยะและสามารถรวบรวมดินแดนอินเดียให้เป็นปึกแผ่นได้เป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์อินเดีย กษัตริย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดของราชวงศ์ คือ **พระเจ้าอโศกมหาราช** (ครองราชย์ในช่วง ๒๗๔-๒๓๗ ปีก่อนคริสตกาล) พระองค์ได้ขยายดินแดนมาบริเวณตอนใต้ แต่ผลจากการทำสงครามที่แคว้นกสิงคะซึ่งมีผู้คนบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก ทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชสลดพระทัยและเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้พระองค์หันมานับถือพระพุทธศาสนา

พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดในสมัยนี้ เช่น การทำสังคายนาพระไตรปิฎกและการส่งพระธรรมทูตออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ รวมทั้งดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย การสร้างพุทธศาสนสถานเป็นจำนวนมาก โดยปรากฏหลักฐาน ที่สำคัญ คือ สถูปาสาลูจีและเสาทินพระเจ้าอโศกมหาราช

มหาสถูปาสาลูจี

ที่มา : หนังสือเรียนประวัติศาสตร์, ศธ. สพฐ., พ.ศ. ๒๕๕๔,
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, หน้า ๑๑๔

เสาทินอโศก

ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม, ศธ. สพฐ., พ.ศ. 2561, หน้า 139

หลังจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแล้ว ราชวงศ์โมริยะก็เริ่มเสื่อมลง ในช่วงนี้มีกษัตริย์ราชวงศ์อื่นๆ ขึ้นมามีอำนาจในดินแดนอินเดีย เช่น พระเจ้า เมเนนเดอร์หรือพระเจ้ามิลินท์ซึ่งเป็นกษัตริย์เชื้อสายกรีก และราชวงศ์กุษาณะซึ่งมีกษัตริย์ที่สำคัญคือ พระเจ้า กนิษกะ ซึ่งเป็นยุคที่พระพุทธศาสนานิกายมหายานเจริญรุ่งเรืองมาก

ในช่วง ค.ศ.๓๒๐ พระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๑ ได้ทรงรวบรวมอินเดีย ให้เป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง และได้สถาปนาราชวงศ์คุปตะขึ้น ในยุคนี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของอินเดีย มีความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านศาสนาและปรัชญา ในยุคนี้เป็นยุคที่ศาสนาฮินดูซึ่งได้พัฒนา มาจากศาสนาพราหมณ์เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นอย่างมาก แต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ ดังจะเห็นได้จากผลงานด้านศิลปกรรม เช่น ถ้ำอชันดา พระพุทธรูปที่มีความงดงาม ด้านวรรณกรรม ได้ชื่อว่าเป็น ยุคทองของวรรณคดีสันสกฤต กวีที่มีชื่อเสียงคือ กาลิทาส ผู้แต่งศกุนตลา

ศิลปกรรมภายในถ้ำอชันดา

ที่มา : <https://1th.me/sgHDI>

ด้านวิทยาการ มีการศึกษา ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวาง ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ อาณาจักรของราชวงศ์คุปตะก็เริ่มแตกแยกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย ประกอบกับถูกพวกเชื้อสายเตอร์กเข้ามาโจมตี ในที่สุดราชวงศ์คุปตะก็สลายไปราวคริสต์ศตวรรษที่ ๖

กุตูป มินาร์ (Qutb Minar) กรุงนิวเดลี

สิ่งก่อสร้างในสมัยสุลต่านแห่งเดลี

ที่มา : <https://1th.me/zt3V4>

๓. การเข้ามาของวัฒนธรรมอิสลามและการถือกำเนิดศาสนาซิกข์

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๐ เป็นช่วงที่อินเดียอยู่ในสภาวะความวุ่นวายทางการเมือง อินเดียต้องเผชิญการรุกรานของพวกมุสลิม นั่นคือ มุสลิมเชื้อสายเติร์กจากเอเชียกลาง เข้าปกครองอินเดียภาคเหนือและเผยแพร่ศาสนาอิสลามเข้าสู่ดินแดนเอเชียใต้ ในช่วงเวลาเดียวกันทางตอนใต้ของอินเดีย อาณาจักรโจฬะได้เจริญรุ่งเรืองขึ้น อาณาจักรแห่งนี้ถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มั่นของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในอินเดีย อีกทั้งยังมีความเจริญทางด้านการค้าเป็นอย่างมาก

ต่อมาในปี ค.ศ.๑๒๐๖ ผู้นำมุสลิมเชื้อสายเติร์กจากรัฐอิสลามในบริเวณอัฟกานิสถานได้ก่อตั้งราชวงศ์มัมลุก แต่เนื่องจากเมืองหลวงตั้งอยู่ที่เมืองเดลี จึงเรียกว่า **สุลต่านแห่งเดลี** (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๖) การยึดครองอินเดียของพวกมุสลิมได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เป็นต้นว่ามีการนำภาษาเปอร์เซียเข้ามาใช้ในราชสำนัก ซึ่ง

ต่อมาได้กลายเป็นภาษาอูรดูซึ่งผสมผสานจากภาษาเปอร์เซีย สันสกฤต และอาหรับ ส่วนทางด้านศิลปกรรมก็มีการสร้างมัสยิด พระราชวัง หอคอย ฯลฯ ซึ่งผสมผสานศิลปะของมุสลิมกับฮินดู ทางด้านศาสนา ในปี ค.ศ.๑๔๖๙ ก็เกิดศาสนาใหม่ซึ่งนำหลักของศาสนาอิสลามกับฮินดูมาหลอมรวมกันเกิดเป็น **ศาสนาซิกข์** นอกจากนี้ก็ยังมีแลกเปลี่ยนทางวรรณคดี ปรัชญา ดาราศาสตร์ การแพทย์ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมเหล่านี้ไม่ได้เปลี่ยนความเชื่อและศรัทธาของคนอินเดียส่วนใหญ่ไปจากศาสนาฮินดูเลย

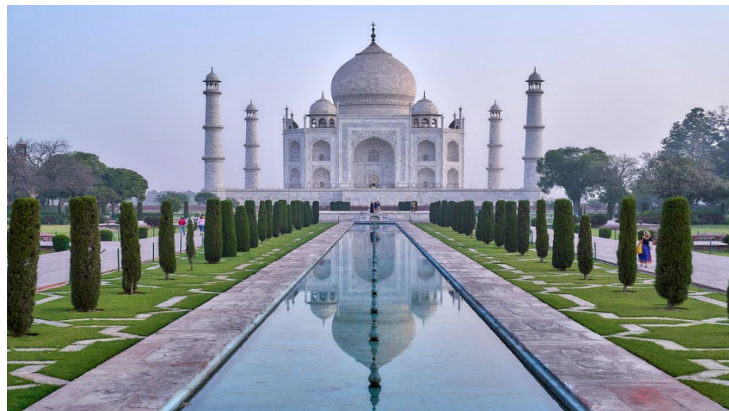
สุวรรณวิหาร เมืองอมริตสาร์ ศาสนสถานสำคัญของศาสนาซิกข์

ที่มา : <https://1th.me/PzFD8>

ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ผู้รุกรานชาวเตอร์กกลุ่มใหม่ภายใต้การนำของ**บาบัวร์ (Babur)** ซึ่งมีเชื้อสายสืบเนื่องมาจากนักรบชาวมองโกล เผ่าพันธุ์ของบาบัวร์จึงมีชื่อเรียกว่า **โมกุล (Mogul)** ซึ่งมาจากคำว่ามองโกล บาบัวร์ได้มีชัยชนะเหนือสุลต่านแห่งเดลีในปี ค.ศ.๑๕๒๖ และได้ตั้งตนเป็นใหญ่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา และสถาปนาราชวงศ์**โมกุล**ขึ้นปกครองอินเดียสืบมายาวนานกว่า ๓๐๐ ปี

กษัตริย์ที่สำคัญในยุคราชวงศ์โมกุลคือ **พระเจ้าอักบาร์มหาราช** (ครองราชย์ในช่วง ค.ศ.๑๕๕๖-๑๖๐๕) ในยุคนี้อินเดียเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมถึงมีสันติสุขระหว่างศาสนา เนื่องจากพระเจ้าอักบาร์ทรงเปิดโอกาสให้คนทุกศาสนามีสิทธิเท่าเทียมกันในหลายๆ ด้าน กษัตริย์ที่สำคัญอีกพระองค์หนึ่งคือ **พระเจ้าชาห์จาฮาน** ในยุคนี้เป็นยุคที่มีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น **ทัชมาฮาล** อันเป็นอนุสรณ์สถานแห่งความรักของพระองค์ที่มีต่อพระนางมุมตซ์ มาฮาล ใช้เวลาก่อสร้างและตกแต่งนานถึง ๒๒ ปีระหว่างปี ค.ศ.๑๖๓๒-๑๖๕๔

ภาพทัชมาฮาล

ที่มา : <https://1th.me/Urdk>